

corpore; in alia vero remansit mens transmutato corpore. Unde dicit
 (29) O admirati^uve MANUM scilicet Circes⁴³ dico NIMIUM LEVEM id est im-
 becillum scilicet in comparacione ad transformacionem que fit per vicia⁴⁴
 (31) NEC GRAMINA POTENCIA scilicet dico (31) QUE LICET VALEANT VERTERE
 MEMBRA (32) NON VALENT VERTERE CORDA quod patet quia (33) INTUS EST VIGOR
 HOMINUM scilicet non obstante mutacione exteriori (34) CONDITUS id est
 absconditus ARCE ABDITA⁴⁵ id est in mente. (35) HEC VENENA scilicet
 vicia POTENCIUS (36) DETRAHUNT HOMINEM SIBI (37) QUE scilicet existencia
 DIRA PENITUS MEANT id est totaliter pertranseunt (38) NEC NOCENCIA
 CORPORUM (39) SEVIUNT id est seire faciunt VULNERE MENTIS.

[IV p 4]

TUM EGO prosa quarta libri quarto in qua probat Philosophia miseros
 in eo miseriore quod cupita perficiunt quam si ea non perficerent. Et
 dividitur hec prosa in tres partes, In quarum^{prima} ostendit improbos miseri-
 ores esse quod cupita perficiunt quam si ea non perficerent. In secunda
 ostendit improbos miseriore esse si sint inpuniti quam si sint puniti
 ibi (39) NAM HOC QUOQUE. Tercio ostendit miseriore esse illos qui
 faciunt iniuriam quam qui¹ paciuntur ibi (114) NAM NE² ILLUD. Circa

43 circe J / 44 vicia JORD vicia nature PPeG / 45 abdita RPD
 abscondita JO /

1 qui RPO om. J / 2 me J /

primum tria facit. Primo conqueritur Boecius quod mali licite mala perpetrant. Secundo Philosophia ipsum consolando hanc querimoniam excludit ibi (5) NEC LICET. Tercio admiratur Boecius deduc^rtionem Philosophie ibi (31) TUM³ EGO. Primo ergo Boecius continuando se ad precedentia concedit que iam conclusa sunt de transformacione hominum secundum mores dicens (1) TUM id est tandem scilicet finito carmine⁴ Philosophie EGO, INQUAM, FATEBOR id est concedo^u verum esse quod dictum est NEC INIURIA DICI⁵ VIDEO VICIOSOS, TAMETSI id est quamvis^u SERVENT SPECIEM HUMANI CORPORIS, TAMEN MUTARI IN BELVAS QUALITATE ANIMORUM. Secundo cum dicit (4) SED QUORUM subiungit suam querimoniam dicens SED EIS QUORUM MENS ATROX id est crudelis SCELERATAQUE SEVIT PERNICIE BONORUM NOLUISSEM LICERE ID IPSUM scilicet ut dese^uverent in bonos. Deinde cum dicit (5) NEC LICET ponitur contra istam querimoniam consolacio philosophica duplex. Primo enim promittit se ostensuram malos talem licenciam non habere unde dicit NEC LICET, INQUIT scilicet Philosophia UTI MONSTRABITUR CONVENIENTI LOCO quia infra prosa sexta huius quarti quod nichil licet malis contra bonos nisi quantum permittitur⁶ ex ordine di^uvine⁷ providencie et hoc ad bonorum utilitatem. Unde dicit ibi^{dem} ~~deus~~ (p 6, 194) NE QUID IN REGNO PROVIDENCIE LICEAT TEMERITATI FORTITER ET SUAVITER DEUS CUNCTA DISPONIT. Secundo cum

3 tu J / 4 finito (~~prido~~ J) carmine JORD finite sermone PPeG / 5 dici PPeG om. JORD / 6 permittitur RPO promittitur J / 7 di^uvine J /

dicit (6) SED⁸ TAMEN SI ID IPSUM ostendit quod miseriores sunt mali si
 liceat eis perpetrare mala quam si non liceret. Et circa hoc tria facit.
 Primo eni^m probat hoc⁹ quod dictum est dicens (7) QUOD SI AUFERATUR EIS
 scilicet malis ID IPSUM QUOD CREDITUR LICERE et dicit CREDITUR LICERE
 quia secundum ^uveritatem non licet eis ut dictum est RELEVETUR id est rele-
 vabitur PENA HOMINUM SCELEATORUM EX MAGNA PARTE. (9) ETENIM NECESSE EST
 MALOS INFELICIORES ESSE CUM PERFECKERINT CUPITA QUAM SI NON POSSINT IMPLERE
 EA QUE CUPIUNT, QUOD FORTE VIDEATUR id est ^uvidebitur CUIQUAM INCREDIBILE.
 Cuius probatio est (12) NAM SI MISERUM EST VOLUISSE PRAVA, MISERIUS EST
 POTUISSE, SINE QUO scilicet posse LANGUERET id est in se deficeret AFFECTUS
 MISERE VOLUNTATIS. Videtur falsum quod hic dicit quia posse peccare non
 est malum sed ^uvelle peccare est malum: peius est ergo ^uvelle malum quam pos-
 se. Cuius contrarium dicit hic. Sed dicendum quod si ^uvelle et posse secur-
 dum se et absolute considerentur, tunc peius est ^uvelle quam posse. Sed si
 posse accipiatur ut concomitans¹⁰ malam ^uvoluntatem et eidem ^usubserviens ut
 perficiatur in exteriori opere, sic peius est posse quam ^uvelle. Et sic lo-
 quitur hic. Unde dicit quod sine tali posse LANGUERET VOLUNTATIS AFFECTUS
 id est non perficeretur opus.extra. Sicut autem, ut modo dictum est, peius
 est posse malum quam ^uvelle, sic etiam peius est perficere malum quam posse

8 sed RGPe nec JOD om. P / 9 quidem J / 10 conconitans J /

ita quod unumquodque istorum trium scilicet ^uvelle posse perficere aliquid mali addit super precedens. Unde subdit (14) ITAQUE CUM SINGULIS scilicet trium predictorum SUA SIT id est insit MISERIA, TRIPLICI¹¹ NECESSE EST URGEANTUR INFORTUNIO QUOS VIDEAS SCELUS VELLE POSSE PERFICERE. Secundo cum dicit (16) ACCEDO quia licet ex hoc quod mali possunt perficere malum augeatur eorum miseria, non tamen ex hoc¹² decrescit nocumentum bonorum sed magis crescit. Ideo optat Boecius malos carere hoc infortunio seu miseria dicens ACCEDO, INQUAM scilicet ad hoc quod dicis ei asenciendo scilicet quod multiplicatur infortunium et miseria malorum ex hoc quod non tantum ^uvolunt mala sed possunt et perficiunt SED VEHEMENTER EXOPTO UTI scilicet mali DESERTI POSSIBILITATE PATRANDI SCELERIS CITO CAREANT HOC INFORTUNIO. Tercio cum dicit (19) CAREBUNT ostendit Philosophia malos iuxta desiderium Boecii hoc infortunio cito carituros. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod hoc infortunia cito carebunt. Secundo ostendit quod in hoc eorum miseria diminuitur ibi (25) QUOD¹³ QUIDEM ILLIS. Unde dicit (19) CAREBUNT INQUIT OCIUS id est celerius QUAM TU FORSITAN VELIS id est ^uvelle debeas cognita utilitate bonorum que ex malorum persecucione pro-^uvenit (20) VEL QUAM ILLI SESE EXISTIMANT CARITUROS. Quod autem cito hoc infortunio careant probat per hoc quod in hac brevit^uate vite et in comparacione ad ^uvitam immortalem et eternam nichil potest esse diuturnum.

-----
 11 triplice J /
 qui JO que PPeG /

12 ex hoc RD hoc PPeG ex hoc quod JO / 13 quod RD

Unde dicit (20) NEQUE ENIM EST ALIQUID TAM SERUM id est tardum IN TAM BRE-
 VIBUS METIS VITE cuiusmodi est ^uvita presens QUOD IMMORTALIS ANIMUS PUTET
 LONGUM EXPECTARE. Quod autem careant mali hoc infortunio cicius quam
 existimant manifestat per hoc quod subdit (23) QUORUM scilicet malorum
 MAGNA SPES scilicet quam habent in sua potestate temporali ET EXCELSA
 MACHINA FACINORUM id est altitudo temporalis dominacionis quam facinorosis
 machinacionibus adquisierunt SEPE¹⁴ DESTRUITUR REPENTINO AC INSPERATO
 FINE scilicet morte que subito et insperate supervenit. Deinde cum dicit
 (25) QUOD¹⁵ QUIDEM ILLIS ostendit quod per hoc diminuitur malorum miseria
 quod potestas nocendi in eis habet finem. Unde dicit (25) QUOD¹⁶ QUIDEM
 scilicet finis quo terminatur potestas malorum STATUIT MODUM id est ter-
 minum MISERIE ILLIS scilicet malis. Quod probat subdens (26) NAM SI
 NEQUICIA MISEROS FACIT ut patet ex dictis prosa tertia NECESSE EST MISER-
 IOR SIT¹⁷ DIUTURNIOR NEQUAM. Sicut enim in bonis quod est diuturnius est
 melius ceteris paribus, sic et in malis ceteris paribus peius quod est
 diuturnius. Unde et mors que malorum maliciam terminat eorum infelicitatem
 diminuit. Propter quod subdit (27) QUOS scilicet malos IUDICAREM INFELI-
 CISSIMOS SI NON EXTREMA SALTEM MORS EORUM MALICIAM FINIRET. (29)
 ETENIM SI CONCLUSIMUS VERA DE INFORTUNIO PRAVITATIS scilicet quod tanto

---

-----
 14 sepe RPO se vel J /

15 quod RPO qui J /

16 qui J / 17 sit

RPGD scilicet JO /

est maius infortunium quanto diuturnius LIQUET EORUM MISERIAM ESSE IN-
 FINITAM QUAM CONSTAT ESSE ETERNAM. Foret autem eterna si non morte
 finiretur. Deinde cum dicit (31) TUM EGO ponit admiracionem Boecii super
 predicta deducione. Et circa hoc duo facit. Primo Boecius admirans
 deducionem Philosophie dicit quod difficile est huic illacioni assentire
 quamvis consequatur ad predicta. Unde dicit TUM id est tandem EGO sci-
 licet Boecius INQUAM, MIRA QUIDEM ILLACIO ET CONCESSU¹⁸ DIFFICILIS sci-
 licet est ista qua probatur¹⁹ malorum miseria diminui per mortem SED
 COGNOSCO EAM NIMIUM CONVENIRE HIIS ECIAM QUE SUNT CONCESSA PRIUS. Secundo
 cum dicit (34) RECTE TU ostendit Philosophia quod quamvis de difficili
 isti illacioni credatur sed²⁰ tamen est omnia necessaria. Unde dicit (34)
 RECTE TU QUIDEM O Boeci EXISTIMAS scilicet quod predictae illationi diffi-
 cile creditur.²⁰ (34) SED QUI DURUM²¹ PUTAT ACCEDERE CONCLUSIONI scilicet
 ipsam concedendo EQUUM EST UT DEMONSTRET ALIQUID FALSUM PRECESSISSE VEL
 OSTENDAT COLLACIONEM PROPOSITIONUM NON ESSE EFFICACEM NECESSARIE CONCLU-
 SIONIS; ²² ALIOQUIN CONCESSIS PRECEDENTIBUS NICHIL PRORSUS EST QUOD
 CAUSETUR id est conqueratur de illacione. Unde necessarium est eam con-
 cedere quantumcumque durum videatur. Deinde cum dicit (39) NAM HOC QUOQUE

18 concessu ODPPeG consensu JR / 19 probatur JORD prohibetur FG
 perhibetur Pe / 20 sed (sed om.D si PeG) tamen est (est tamen D) omnino
 necessaria unde dicit recte (recte om. O) tu quidam (tu quidem om. PeG) o
 boeci existimas (estimas PeG) scilicet (scilicet om. PeGO) quod predictae
 illacioni difficile creditur (credatur PPeG) PPeGOD om. J recte tu quidem
 o boeci existimas quod predictae illacioni difficile creditur R / 21 du
J / 22 necessarie JORD intellectui PPeG /

ostendit malos miseriores esse si non puniantur quam si puniantur. Et circa hoc tria facit. Primo enim probat suum intentum. Secundo solvit quoddam dubium ibi (73) TUNG EGO ISTA QUIDEM. Tercio eorum que ostensa sunt ponit quendam epilogum ibi (80) ILLUD VERO HACTENUS.²³ Circa primum tria facit. Primo ponit conclusionem quam probare intendit. Secundo²⁴ excludit quosdam modos probacionis²⁵ quibus²⁶ illa conclusio probari possit ibi (44) NEQUE ILLUD NUNC MOLIOR. Tercio alium modum probacionis²⁷ ab illis ponit ibi (50) ET QUIS, INQUAM. Ponit ergo conclusionem quam intendit. Sic continua: Ita dictum est supra quod mors diminuit malorum miseriam, quod licet sit mirum et difficile ad concedendum tamen est necessarium. (39) NAM HOC QUOQUE QUOD DICAM NON MINUS VIDEATUR MIRUM, SED EST EQVE NECESSARIUM EX HIIS QUE SUMPTA SUNT scilicet concludi. Quid autem hoc sit querens²⁸ Boecius dicit (42) QUID, INQUAM et respondet Philosophia FELICIORES ESSE, INQUIT, IMPROBOS LUENTES SUPPLICIA QUAM SI NULLA PENA IUSTICE²⁹ EOS COHERCEAT. Deinde cum dicit (44) NEQUE ILLUD NUNC MOLIOR excludit quosdam modos probacionis²⁹ conclusionis intente que communiter animo occurrunt³⁰ promittens quendam modum alium.³¹ Unde dicit (44) NEQUE ID MOLIOR NUNC id est intendo QUOD CUIVIS³² IN MENTEM VENIAT scilicet ad probandum quod dixi. Due autem sunt cause quare³¹ videatur hominibus melius esse malos punitos quam impunitos. Quarum una est quod

-----
 23 hactenus (actenus D) RD actencius J attencius PPeGO / 24 primo J /
 25 probacionis RPO propositcionis J / 26 quibus JORD positis quibus PeG
 positos quibus P / 27 probacionis RPO propositcionum J / 28 querens
JORD queritis PPeG / 29 probacionis RPO propositcionis J / 30 occurrunt
JOR concurrunt D non occurrunt PPeG / 31 propositcionis alium J /
 32 cuivis D PO tibi vis J cuius^uvis R /

querens

mali penis corriguntur. Item quod alii timore pene a malo declinant. Et has causas tangit cum dicit (45) CORRIGI PRAVOS MORES id est prave⁴ morigeratos ULTIONE ET AD RECTUM DEDUCI TERRORE SUPPLICII, CETERIS QUOQUE EXEMPLUM ESSE FUGIENDI CULPANDA. Sed preter istas est tertia de qua subdit (47) SED ALIO QUODAM MODO scilicet a predictis ARBITROR³³ INFELICIORES ESSE IMPROBOS IMPUNITOS TAMETSI id est quamvis^u NULLA RATIO CORRECTIONIS³⁴ NULLUS³⁵ RESPECTUS EXEMPLI HABEATUR. Deinde cum dicit (50) ET QUIS, INQUAM prosequitur Philosophia istum modum tertium³⁶ alium a predictis.³⁶ Et primo querit Boecius quis sit iste modus ~~sit iste modus~~ dicens ET QUIS, INQUAM ALIUS MODUS scilicet potest esse PRETER HOS ? scilicet predictos. Secundo cum dicit (51) ET ILLA ponit Philosophia istum modum. Et circa hoc duo facit. Primo enim modum illum alium probat Secundo probacionem declarat ibi (61) SED PUNIRI. Circa probacionem⁴ vero istam sic procedit. Primo resumit quoddam probatum supra prosa tertia³⁷ dicens (51) ET ILLA INQUIT NONNE CONCESSIMUS BONOS FELICES ESSE MALOS VERO³⁸ MISEROS ? Et annuens Boecius dicit (53) ITA EST, INQUAM. Secundo Philosophia adiungit huic quiddam³⁹ per se manifestum quod tamen⁴⁰ Boecius sub questione proponit dicens⁴¹ (53) IGITUR⁴¹ SI MISERIE, INQUIT, CUIUSPIAM⁴² ADDATUR BONUM ALIQUID, NONNE FELICIOR EST scilicet ille cui hoc bonum additur EO CUIUS PURA EST MISERIA AC SOLITARIA SINE ADMIXTIONE

33 arbitrorque J / 34 correccionis JOR correpcionis PPeGD /

35 nullus PPeG nullius JORD / 36 alium a predictis JORD om. PPeG /

37 tercio J / 38 nec J / 39 quidem J / 40 tantum (ex tamen ?) J /

41 igitur dicens igitur J / 42 cuiuspiam PPeG cuiusdam JO cuiusquam RD /

ALICUIUS BONI ? Cui tamquam manifesto⁴³ assenciens Boecius dicit (56)

SIC, INQUAM, VIDETUR. Tercio proponit Philosophia aliud eque manifestum

dicens (57) QUOD SI EIDEM MISERO QUI CUNCTIS CARET BONIS FUERIT ANNEXUM

ALIUD MALUM PRETER EA QUIBUS⁴⁴ MISER EST, NONNE CENSENDUS EST INFELICIOR EO

CUIUS INFORTUNIAM RELEVATUR PARTICIPACIONE BONI ? Cui assenciens Boecius

dicit (61) QUIDNI id est quomodo non ? INQUAM. Ex omnibus hiis colligitur

una talis propositio maior: quod malus⁴⁵ nullum habens bonum sed insuper

recipiens aliquod malum est infelicior illo qui cum sit malus habet aliquod

bonum adiunctum. Quarto assumit Philosophia unam minorem manifestam

dicens (66) HABENT IGITUR non tenetur illative IMPROBI CUM PUNIUNTUR QUIDEM

ALIQUID BONI ANNEXUM SCILICET PENAM IPSAM QUE RACIONE IUSTICIE BONA EST

CUMQUE IDEM scilicet improbi CARENT SUPPLICIO INEST EIS ALIQUID⁴⁶ ULTERIUS

MALI IPSA VIDELICET IMPUNITAS⁴⁷ QUAM MERITO INIQUITATIS CONFESSUS ES⁴⁸

MALUM ESSE scilicet supra prosa prima. Quod concedens Boecius dicit (71)

NEGARE NON POSSUM. Ergo concludit Philosophia principale intentum dicens

ERGO MULTO INFELICIORES SUNT IMPROBI INIUSTA IMPUNITATE DONATI id est

liberati QUAM PUNITISED IUSTA RACIONE (61) Deinde cum dicit PUNIRI declarat

43 manifesto JORD manifeste PPeG / 44 quibus RPO cuius J / 45 malum
J / 46 aliquis J / 47 inpunitis J / 48 est J /

quoddam obscurius in hac propositione positum scilicet quod improbis
 punitis est aliquid boni annexum impunitis ^u vero aliquid mali. Unde
 dicit (62) SED MANIFESTUM EST IUSTUM ESSE PUNIRI IMPROBOS, INIQUUM VERO
 ESSE ELABI id est ^u evadere impunitos scilicet improbos. Quod quia mani-
 festum est negari non posse ⁴⁹ concedit ⁵⁰ Boecius cum dicit (63) QUIS,
 INQUAM, ID NEGET ⁵¹ ? quasi diceret nullus. Et addit Philosophia (63)
 SED NE ID QUIDEM, AIT scilicet Philosophia NEGABIT QUISQUAM BONUM ESSE
 OMNE QUOD IUSTUM EST CONTRAQUE QUOD ⁵² INIUSTUM EST MALUM LIQUERE. Ex
 hiis autem patet clare ⁵³ minor supra posita quod scilicet malis ⁵⁴ punitis
 est aliquod bonum annexum, malis ^u vero impunitis aliquod malum. Deinde
 cum dicit (73) TUM EGO solvit quoddam dubium et circa hoc duo facit.
 Primo enim ^u movet Boecius dubitacionem. ⁵⁵ Secundo Philosophia illam solvit ^u
 ibi (77) ET MAGNA QUIDEM. Boecius autem ^u movens dubitacionem primo con-
 tinuat se ad ea que dicta sunt dicens (73) TUM id est tandem EGO scilicet
 dixi ISTA QUIDEM scilicet que iam dicta sunt CONSEQUENCIA SUNT EIS QUE
 PAULO ANTE SUNT CONCLUSA. (75) SED ^u QUESTO TE O Philosophia NULLANE id
 est nonne ALIQUA SUPPLICIA ANIMARUM RELINQUIS POST CORPUS DEFUNCTUM
 MORTE ? Istam dubitacionem ^u movet Boecius primo quia parum supra dixit
 Philosophia miseriam improborum morte finiri et ita ^u videbatur quod nulla

---

-----
 49 posse JORD possit PPeG / 50 concedit ORDPPeG ostendit J /
 51 illud (id RD) neget RDPPeG id est neges J id est neget O /
 52 contra quodque quod J / 53 patet clare JOD patet RPPeG / 54 malum
 J / 55 dubitacionem dubitacionem J /

remaneat eis pena post mortem; secundo quia modo immediate dixit
 improbos impunitos miseriores esse quam si punirentur, unde si tales
 non puniuntur post mortem ^uvideretur quod peccatores dampnati feliciores
 essent ^uvel minus miseri quam peccatores ^{u u}viventes. Deinde cum dicit (77)
 ET MAGNA QUIDEM, INQUIT solvit ^upredictam dubitacionem ubi advertendum
 quod secundum quod ^uvoluntas ⁵⁶ hominis est habituata in morte ad bonum
 vel ad malum secundum hoc manet firmata post mortem. Unde decedentium
 in peccato duplex est condicio, quia ^uvel eorum peccatum est tale quod
 per ipsum habituatur ^uvoluntas ad malum, cuiusmodi est peccatum mortale -
 - unde de peccantibus mortaliter et in tali peccato decedentibus loquens
 beatus Gregorius exponendo illud Job ^a40: ⁵⁷ e s t i m a b i t
 a b y s s u m q u a s i s e n e s c e n t e m, libro Moralium 29 dicit:
 iniqui ideo cum fine deliquerunt quia cum fine ^uvixerunt: ⁵⁸ ^uvoluissent
 quippe sine fine ^uvivere ut sine fine potuissent iniquitatibus permanere;
 nam magis appetunt ⁵⁹ peccare quam ^uvivere et quia ^uvoluntas talis sicut
 est in malo habituata ante mortem sic manet in malo obstinata post
 mortem, ideo ⁶⁰ tales puniuntur pena eterna post mortem: ⁶⁰ secundum enim
 Gregorium quarto Dyalogorum ad magnam iusticiam iudicantis pertinet ut
 numquam careant supplicio qui numquam carere ^uvoluerunt peccato -- vel est

a IV x lvi (Moricca p. 304, ll. 8 ff.)

56 bonitas J / 57 40 JORD 44 PPeG / 58 estimabit abyssum quasi
 (quasi om. R) senescentem dicit libro moralium 29 (moralium 20 JO xxix
 moralium R) iniqui ideo cum fine deliquerunt (deliquerint R) quia cum
 fine vixerunt JORD estimabat abyssum libro moralium inquit ideo cum
 deliquerunt quia cum sine fine vixerunt P fine libro moralium iniqui ideo
 cum quasi se nescientem dicit xxix deliquerunt quia cum sine fine vixerunt
 (vixerint G) PeG / 59 appetunt JORD appetit PPeG / 60 ideo (et ideo
G) tales puniuntur pena eterna post mortem PPeGOD om. JR /

peccatum eorum tale quod stat cum ^u voluntate habituata ad bonum. Talis autem ^u voluntas est eternaliter premianda post mortem quia manet eternaliter confirmata in bonum.⁶¹ Unde huiusmodi peccatum non habet puniri eternaliter, sed tamen quia ad iusticiam⁶² Dei pertinet ut nullum malum maneat impunitum, ideo oportet quod puniatur temporaliter, unde quia per talem penam purgatur anima ab impedimento pleni premii ^u vocatur pena purgatoria. Unde de isto duplici genere pene post mortem dicit Philosophia (77) ET MAGNA QUIDEM, INQUIT scilicet relinquo malis⁶³ supplicia post mortem QUORUM scilicet suppliciorum ALIA PUTO EXERCERI⁶⁴ PENALI ACERBITATE scilicet supplicia dampnatorum ALIA VERO PURGATORIA⁶⁵ CLEMENCIA scilicet aliorum morientium in peccato ^u veniali. Sed de huiusmodi penis non est intencio Philosophie hic agere propter quod subdit (79) SED DISSERERE id est disputare⁶⁶ DE HIIS scilicet penis que debentur animabus post mortem NUNC⁶⁷ CONSILIUM NON EST. Unde quod dictum est malorum miseriam finire per mortem intelligendum est de miseria ista que consistit in demeritis reproborum que non erit⁶⁸ post mortem eo quod tunc mali in statu demerendi non sunt quamvis eciam et ^u ⁶⁹ hoc secundum aliquem modum possit intelligi de miseria post mortem quia, cum supplicium demerito proporcionetur ita quod maius supplicium debeatur maiori demerito

-----

61 bonum JORD bono PPeG /   62 instrumentum J /   63 malam J /
 64 exerceri RPeGD exerius PJO /   65 purgatoria J /   66 deserrere J /
 67 nunc RPO nec J /   68 erit JOD om. R erunt PPeG /   69 et hoc JOD
 ex hoc R in hoc PPeG/

necesse est cum⁷⁰ morte terminetur augmentum demeriti, quod etiam ex
 consequenti ponatur terminus⁷¹ in augmento supplicii. Similiter quod⁷²
 dictum est istum esse miserio⁷³rem qui peccat impune quam ille qui pro
 peccato punitur. Intelligendum est de miseria^u vite presentis utrobique
 ut sit uniformis comparatio. Accipiendo enim ex una parte miseriam^u vite
 presentis ex alia^u vero miseriam que est post mortem erit deformis com-
 paratio. Et probat propositum et, sicut dictum est, non hic loquitur
 de miseria que erit post mortem. Deinde cum dicit (80) ID VERO HACTENUS
 ponit⁷⁴ quendam epilogum eorum que prius probata sunt. Et circa hoc
 duo facit. Primo epilogat que dicta sunt. Secundo ostendit quomodo
 super hiis^u variatur iudicium hominum ibi (91) TUM EGO. Dicit ergo (80)
 ID VERO EGIMUS HACTENUS, UT POTESTAS MALORUM QUE TIBI VIDEBATUR INDIG-
 NISSIMA NULLAM EAM ESSE COGNOSCERES ut probatum⁷⁵ est supra prosa secunda
 huius QUOSQUE QUEREBARE id est conquerebaris INPUNITOS⁷⁶ VIDERES⁷⁷
 NUMQUAM CARERE SUPPLICIIS SUE IMPROBITATIS quod factum est prosa tertia
 LICENCIAM scilicet qua mali impune operantur malum QUAM CITO PRECABARIS
 FINIRI DISCERES NEC ESSE LONGAM FOREQUE⁷⁸ INFELICIOREM SI DIUTURNIOR
 INFELICISSIMAM VERO SI ESSET ETERNA et hoc actum est prosa ista. (86)
 POST^{HEC} scilicet probatum est hac eadem prosa MISERIORES ESSE IMPROBOS
 A

70 est cum RPO om. J / 71 terminus RPG t̄s Q tres J / 72 quid (vel
 quidem) J / 73 spectat J / 74 ponit RPO post J / 75 probatum
RPO prostratum J / 76 impunitos RDPPeG om. JO / 77 ^uvideres JORD
^uvidebis PPeG / 78 flore que J /

DIMISSOS IMPUNITATE INIUSTA, QUAM⁷⁹ PUNITOS IUSTA ULCIONE. (88) CUI SENTENTIE CONSEQUENS EST, UT CUM CREDUNTUR ESSE IMPUNITI TUM DEMUM⁸⁰ URGEANTUR SUPPLICIIS GRAVIBUS. Deinde cum dicit (91) TUM EGO ostendit quomodo iudicium commune hominum discrepat ab istis. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit propositum. Secundo docet quod iudicio vulgari non est assenciendum ibi (109) QUID ERGO? HIISNE etc. Circa primum duo facit. Primo enim conqueritur Boecius dicta Philosophie⁸¹ quamvis rationalia non concordare communi iudicio hominum dicens (91) TUM EGO scilicet Boecius INQUAM, CUM CONSIDERO RACIONES TUAS O Philosophia NICHIL PUTO DICI VERIUS scilicet illis rationibus. (92) AT pro sed SI REVERTAR AD IUDICIA HOMINUM scilicet aliter videtur quia QUIS EST ILLE CUI HEC MODO id est tantummodo VIDEANTUR NON CREDENDA SED SALTEM NON AUDIENDA ? quasi diceret omnibus est incredibile. Secundo Philosophia huiusmodi discrepancie causam assignat. Unde dicit (94) ITA EST, INQUIT ILLA. (95) NEQUEUNT ENIM scilicet homines vulgares OCULOS id est intellectum et rationem ASSUETOS⁸² TENEBRIS id est affectibus⁸³ terrenis que mentem obtenebrant ATTOLLERE AD LUCEM PERSPICUE VERITATIS ut scilicet videant illud quod verum est secundum iudicium recte rationis SIMILESQUE SUNT AVIBUS QUARUM VISUM DIES CECAT NOX ILLUMINAT cuiusmodi sunt bubones et noctue.

-----
 79 qua J /   80 deum J /   81 philosophia J /   82 assuetos PPeGD
 assuetis JOR /   83 affectibus J affectionibus ORD affectos PPeG /

Cum enim natura ^uvisus⁸⁴ requirat medium illuminatum,⁸⁵ ^uvideretur quod
secundum communem naturam ^uvisus melius ^uvidere deberent de die quam de ^u
nocte cuius tamen contrarium contingit in predictis ^uavibus ^uvel propter
debilitatem naturalem ^uvisus sicut in noctua, de qua dicit Ysidorus
Ethymologiarum libro 12 capitulo de ^uavibus⁸⁶ quod ex orto splendore solis
^uvisus illius hebetatur ^uvel propter consuetudinem ad tenebras sicut
creditur esse in bubone. Quia enim aues alias inimicas habet, ideo de
die in ^ucavernis latitat⁸⁶ sed aliis ^uavibus quiescentibus propter neces-
sitate^um ^uvictus de nocte ^uvolat. Oculus autem in quo habundat humor al-
bugineus de facili a nimio splendore ^ucorrumpitur. Unde et habentes
tales oculos in habundancia lucis minus ^uvident quam illi qui habent
nigros oculos eo quod in eis nigredo oculorum quodam modo ^ucontemperat⁸⁷
exteriorem splendorem ut fiat niger ^uproporcionatus ^uvisui. Ex hoc eciam
apparet qualiter radius solaris plus nocet oculis si cadat super rem
albam quam super rem nigram. Istam similitudinem applicans ad iudicium
^uvulgarium hominum dicit (98) DUM ENIM INTUENTUR scilicet homines ^uvulgares
NON RERUM ORDINEM scilicet⁸⁸ qui se habet ad modum lucis ^udivine SED SUOS
AFFECTUS scilicet qui sunt sicut tenebre nocturne PUTANT VEL LICENCIAM
VEL IMPUNITATEM ^uSCELERUM ESSE⁸⁹ FELICEM et tamen non est ita quod apparet

- 2 XII vii, 40

84 ^uvisus JORD om. PPeG / 85 illuminare J / 86 latat J /

87 ^ucontemperat JORD obtemperat PPeG / 88 scilicet RGO sed J om. P /

89 esse PPeG om. JORD /

bene considerantibus ordinem di^uvine iusticie. Propter quod subdit (100)
 VIDE AUTEM QUID SANCCIAT id est statuat LEX⁹⁰ ETERNA id est ordo di^uvine
 iusticie. Secundum enim Augustinum primo libro de libero arbitrio⁹⁰ lex
 eterna est qua⁹¹ iustum est ut⁹¹ omnia sunt ordinatissima. Et ideo
 secundum ordinem eius numquam iustus destituitur premio nec malus sup-
 plicio, propter quod subdit (101) MELIORIBUS scilicet moribus⁹² ANIMUM
 SI CONFORMAVERIS NICHIL OPUS EST IUDICE DEFERENTE PREMIUM quia iam habes
 ipsum scilicet in hoc quod TU IPSE ADDIDISTI TE EXCELLENCIORIBUS quia iam
 deus factus es⁹³ ut probatum est supra prosa proxima. De malis autem est
 eodem modo quoad⁹⁴ supplicium unde subdit (103) STUDIUM id est intencionem
 DEFLEXERIS AD PEIORA, NE QUESIERIS EXTRA scilicet te ULTOREM quia iam
 ulcioni subiaces per hoc quod (104) TU IPSE TRUSISTI TE IN DETERIORA
 scilicet quia iam effectus es bel^uva ut supra prosa proxima probatum est.
 Unde simile est de homine bono quantum ad premium et malo quantum ad
 supplicium (104) VELUTI SI RESPICIAS VICIBUS id est vicissim^u SORDIDAM
 HUMUM CELUMQUE scilicet et nichil aliud⁹⁵ VIDEARIS id est videberis
 CUNCTIS EXTRA CESSANTIBUS IPSA CERNENDI RACIONE NUNC CENO scilicet quando
 tantum lutum cernis NUNC SIDERIBUS INTERESSE scilicet quando tantum celum
 respicis. Et eodem modo cunctis extra cessantibus ipsa sola ratione

2. c. 50-51

90 lex eterna . . . liber^e arbitrio RPO om. J / 91 qua iustum est ut
JORD que iusta est et secundum quam PPeG / 92 moribus JORD maioribus
PPeG / 93 es RO est JD om. PPeG / 94 quomodo ad J / 95 ad J /

operandi . bene ^uvel male homo assequitur premium ^uvel supplicium diuina^u
iusticia hoc ordinante. (108) AT pro tamen VULGUS ISTA NON RESPICIT
scilicet propter causam iam dictam. Deinde cum dicit (109) QUID ERGO
ostendit per exemplum quod non est ^uvulgari opinioni assenciendum. Dicit
ergo QUID IGITUR scilicet O Boeci, dices de hoc ? ACCEDAMUSNE⁹⁶ id est
debemusne accedere per assensum animi his QUOS MONSTRAVIMUS ESSE SIMILES
BESTIIS ^uvel belvis? quasi diceret non. Quod manifestat per exemplum
dicens (110) QUID SI QUIS AMISSO PENITUS VISU OBLIVISCERETUR ECIAM SE
IPSUM HABUISSE INTUITUM ARBITRARETURQUE NICIL SIBI DEESSE AD HUMANAM
PERFECCIONEM, NUM VIDENTES CECOS ESSE ^usupple illos PUTAREMUS EADEM scili-
cet que ipsi putant ? quasi diceret non. Vel legitur aliter sic: dicit^s,
O Philosophia, quod ^uvulgus assimilatur belvis^u, tamen ^uvulgus hoc non putat.
Cui Philosophia; (109) QUID IGITUR ? quasi diceret: numquid et nos debemus
putare quod non sunt similes belvis^u quia ipsi non putant? quasi diceret
non. Et declarat per exemplum subdens (110) SI QUIS AMISSO etc. NUM
VIDENTES EADEM scilicet que dicta sunt PUTAREMUS ESSE CECOS ? quasi
diceret non putaremus sed certissime sciremus esse cecos. Deinde cum
dicit (114) NAM NE ILLUD ostendit miseriores esse illos qui faciunt
iniuriam quam qui paciuntur. Et circa hoc tria facit. Primo enim

---

-----
96 accedamusne JORD concedamusne PPeG /

propositum suum probat. Secundo ex hoc ulterius concludit⁹⁷ quod iniuria non patientis sed inferentis est miseria ibi (128) HAC IGITUR ALIIS. Tercio per hoc quasdam inyecciones contra quosdam homines facit ibi (131) ATQUI NUNC, AIT. Circa primum tria facit. Primo enim Philosophia istud probandum⁹⁸ proponit scilicet quod miserior est inferens iniuriam quam sustinens. Unde continuando⁹⁹ se ad precedencia dicit (114) NAM NE¹⁰⁰ quasi diceret non est mirum si vulgus non credat predicta quamvis infallibiliter probata NAM NEC ILLUD ADQUIESCENT id est credent QUOD NITITUR EQVE VALIDIS¹⁰¹ FIRMAMENTIS RACIONUM. Et manifestans quid est illud subdit (115) INFELICIORES ESSE EOS QUI FACIUNT INIURIAM QUAM QUI PACIUNTUR. Secundo Boecius istud probari¹⁰² petit dicens VELLEM, INQUAM, AUDIRE HAS¹⁰³ IPSAS RACIONES scilicet quibus dicis¹⁰⁴ istud inniti. Tercio Philosophia ipsam probationem¹⁰⁵ ponit. Summa¹⁰⁶ autem probationi est hec: quanto aliquis dignior pena tanto miserior; sed faciens iniuriam est dignior pena quam paciens, ergo etc. Maior huius sillogismi persillogizatur sic: omnis improbus est miser sed omnis dignus pena est¹⁰⁷ improbus: ergo omnis dignus pena est miser et quanto dignior tanto miserior. Istius prosillogismi primo ponit minorem conversam dicens (117) OMNEM, INQUIT, IMPROBUM NUM NEGAS¹⁰⁸ DIGNUM SUPPLICIO ? Et respondet Boecius (119) MINIME. Secundo ponit prosillogismi maiorem dicens LIQUET

-----

97 concludit RPO conclusit J / 98 probantum J / 99 considerando J /
 100 nam ne J nam nec O nonne PPeGRD / 101 validum J / 102 probati J /
 103 hanc J / 104 dicit dicis J / 105 propositionem J / 106 summa
JORD sententia PPeG / 107 est est J / 108 negas RPO negat J /

VERO MULTIPLICITER quia per multas rationes scilicet est hoc¹⁰⁹ prosa
 supra quinta probatum et precedente¹⁰⁹ INFELICIORES ESSE¹¹⁰ QUI SUNT
 IMPROBI. Et respondet Boecius (120) ITA, INQUAM. Tercio concludit Philo-
 sophia maiorem principalis sillogismi dicens ergo NON DUBITAS¹¹¹ ESSE
 MISEROS QUI SUNT DIGNI SUPPLICIO ? ~~(120)~~ Cui Boecius: (122) CONVENIT, IN-
 QUAM scilicet hoc quod nunc concludis hiis que prius sunt concessa.
 Quarto ponit Philosophia minorem principalis sillogismi sub interrogacione
 dicens (122) ERGO, INQUIT, SI RESIDERE¹¹² COGNITOR id est iudex qui debet
 cognoscere in causa CUI PUTARES INFERENDUM SUPPLICIUM, EINE QUI FECISSET
 AN QUI PERTULISSET INIURIAM ? Et respondet Boecius (124) NEC AMBIGO IN-
 QUAM QUIN SATISFACEREM¹¹³ PERPESSO id est passo iniuriam DOLORE FACIENTIS.
 Ex hiis ergo ultimo concludit Philosophia conclusionem dicens (126) IGITUR
 ILLATOR INIURIE VIDERETUR¹¹⁴ TIBI ESSE MISERIOR QUAM ACCEPTOR. Quod
 concedens Boecius dicit (127) CONSEQUITUR, INQUAM scilicet ex dictis.
 Deinde cum dicit (128) HAC¹¹⁵ IGITUR ALIIS concludit ex hoc ulterius quod
 iniuria quelibet non est patientis miseria sed inferentis dicens HAC
 IGITUR DE CAUSA scilicet qua probatum est quod inferens iniuriam est
 miserior paciente ALIISQUE DE CAUSIS NITENTIBUS EA RADICE scilicet QUOD
 TURPITUDO FACIT MISEROS SUAPTE id est sua propria NATURA, APPARET ILLATAM

-----
 109 Rectius infra prosa quinta ? supra quasi probam et precedente P supra
 prosa quinta probatum precedente PeG supra prosa quinta probatum et pre-
 cedente JO (ostensum est hoc) supra prosa secunda et precedente R (osten-
 sum est hoc) prosa quinta et precedente D / 110 esse RPO om. J /
 111 debitas J / 112 recideres J / 113 satisfaceret J / 114 vide-
 retur PPeGO videtur JRD / 115 hac PPeGJO hinc R h' D /

CUILIBET INIURIAM NON ESSE MISERIAM ACCIPIENTIS SED INFERENTIS. Unde
 rationabiliter ^uevenit ut secundum proprietatem ydyomatis Anglicani super
 inferente iniuriam exclametur 'O infelicem hominem!' super ^upaciente ~~vero~~
 et leso 'O felicem hominem!' quia non nichil felicitatis est hominem qui
 sine peccato non est penam ^upeccatum ordinantem adiunctam ¹¹⁶ habere.
 Deinde cum dicit (131) ATQUI ponit suas ¹¹⁷ inyecciones et dividitur in
 partes quinque. In ¹¹⁸ quarum prima invehit contra oratores qui ad
 miseracionem paciencium iniuriam iudices inducunt, secundo contra accusa-
 tores qui non ex compassione sed ex ira ^ltates impetunt ibi (135) QUOS
 NON AB IRATIS, tercio contra eos qui inferentes iniuriam ¹¹⁹ defendunt
 ibi (138) QUO FACTO, quarto contra improbus qui iustas penas ferre re-
 fugiunt ibi (141) IPSI QUOQUE IMPROBI. Quinto invehit contra eos qui
 malos habendos odio senciunt ibi (147) QUO FIT UT. Circa primum adver-
 tendum quod misericordia ^uvel misera^eio est ^uvirtus secundum quam aliquis
 compatitur miserie aliene, ut patet per Augustinum de civitate Dei libro
 nono capitulo ²quinto. Unde cui inest maior miseria ei debetur ¹²⁰ maior
^uvenia. ¹²¹ Sed, sicut ¹²² iam declaratum est, maior est iniuria inferentis
 iniuriam et ideo ad miserandum ¹²³ eis maxime deberent iudices induci,
 cuius contrarium oratores faciunt. Unde Philosophia in illos invehens

2 CSEL I p. 415

-----
 116 adiunctam JORD(?P)adiunctam concomitantem PeG / 117 suas JRD quin-
 que PPeGO / 118 in om. J / 119 et iniuriam J / 120 dentur J /
 121 ^uvenia PPeG misericordia JORD / 122 sicut RPO sic J 123 miserendum
 J /

dicit (131) ATQUI id est certe NUNC, AIT scilicet Philosophia CONTRA FACIUNT¹²⁴ id est peccant^u vel faciunt contra illud quod dictum est scilicet reputando iniuriam passos miseriore*s* iniuriam inferentibus ORATORES scilicet quorum officium est dicere apposita ad persuadendum, ut dicit Tullius in principio rethorice prime (132) CONANTUR enim EXCITARE MISERACIONEM IUDICUM PRO¹²⁵ HIIS QUI¹²⁵ PERPESSI¹²⁶ SUNT GRAVE QUID ACERBUMQUE CUM MAGIS DEBEATUR IUSTIOR MISERACIO ADMITTENTIBUS id est facientibus aliquid grave. Videtur autem dubium quod dicitur hic, quia cum beatitudo et miseria sint invicem^u opposita et contraria quod consistant in racione contraria. Sed de racione beatitudinis est quod aliquis paciatur¹²⁷ eo quod vult^u,¹²⁸ propter quod dicit Augustinus libro 13 de Trinitate: beatus est qui habet omnia que vult et nichil mali vult. Quare eciam de racione miserie est quod quis¹²⁹ careat illud quod vult. Sed committens iniuriam voluntarie agit; eciam¹³⁰ non caret eo quod vult, cum ex hoc habeat racionem culpe quod voluntarium est. Sed¹³¹ paciens¹³² iniuriam patitur involuntarie et ita caret illo quod vult. Unde^u videtur miserior esse cuius contrarium hic dicitur. Sed dicendum quod aliquid est volitum a voluntate naturaliter et simpliciter et aliquid secundum aliquam disposicionem et ut nunc potiri autem¹³³ eo quod vult.

a De invent. Iv b XIII v [8] fin.

124 factum (facm̄) J / 125 qui pro hiis qui J / 126 propessi J /
 127 paciatur RPO ponatur J / 128 naturaliter J / 129 quis JORD
 om. PPeG / 130 e i^a J / 131 sed JORD quia PPeG / 132 patientis
 J / 133 aut J /

Primo modo facit beatum esse¹³⁴ simpliciter et carere isto voluto est de ratione miserie simpliciter. Sed potiri voluto secundo modo non facit beatum¹³⁴ nisi quadam falsa¹³⁵ et simulata beatitudine.¹³⁶ Quia¹³⁶ immo, cum per hoc¹³⁶ quod aliquis potitur tali voluto impediatur homo ad consequendum primum voluto in quo est vera beatitudo cuius carencia facit miserum simpliciter, patet quod potiri tali voluto spectat ad miseriam et per consequens carere eo est carere miseria et promotivum ad beatitudinem veram. Tale autem est voluto quod¹³⁷ vel potitur¹³⁸ iniuriam inferens vel caret iniuriam passus. Et ideo racionabiliter dicit quod iniuriantibus quia miseriores sunt iustius debetur miseria. Deinde cum dicit (135) QUOS NON AB invehit contra eos qui iniuriam inferentes accusant non ex misericordia sed ex ira dicens QUOS scilicet iniuriantes OPORTEBAT¹³⁹ DUCI AD IUDICIUM VELUT EGROS AD MEDICUM NON AB IRATIS ACCUSATORIBUS SED A PROPICIIS MISERANTIBUSQUE QUIA UT RESECARENT id est resecare paterentur¹⁴⁰ MORBOS CULPE SUPPLICIO in quo differt¹⁴¹ accusator iratus a misericorde. Iratus enim solum intendit supplicium ad vindictam non ad emendam illius qui punitur. Quod autem penalia querere remedia et ad misericordiam spectet¹⁴² docet Augustinus in Speculo¹⁴³ sub eleganti exemplo dicens: si autem frater tuus vulnus¹⁴⁴ habet in

a

134 esse simpliciter . . . modo non facit beatum RGO om. J / 135 fabula J / 136 quin immo cum per hoc JORD qui cum per hoc P quin tamen per hoc PeG / 137 quo RPO quod J / 138 potitur JORD patitur PPeG / 139 oportebat JOD oportebit PPeGR / 140 paterentur JORD permetterent PPeG / 141 defert J / 142 spectet JORD spectent PPeG / 143 in speculo JORD om. PPeG / 144 vltus J /

corpore quod ^u velit occultari dum timet secari nonne¹⁴⁵ crudelitate
simuletur et misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes
manifestare scilicet peccatum fratris quod non nisi penali remedio cura-
tur ne deterius putrescat in corde. Deinde ^e cum dicit (139) QUO PACTO
redarguit eos¹⁴⁶ qui iniuriantes aliis defendunt dicens¹⁴⁷ QUO PACTO
scilicet si homines misericordia ^u moverentur erga illos qui aliis iniurias
inferunt OPERA DEFENSORUM que scilicet in defendendo crudelis est ut
ex dictis patet VEL TOTA REFRIGERET id est tepesceret ^u vel cessaret VEL
SI MALLET HOMINIBUS PRODESSE quam obesse constat defendendo VERTERETUR
IN HABITUM ACCUSACIONIS id est qui fuit¹⁴⁸ defensor fieret accusator.
Deinde cum dicit (141) IPSI QUOQUE IMPROBI redarguit ipsos improbos qui
iustas penas peccatorum refugiunt dicens IPSI QUOQUE IMPROBI, SI EIS
FAS ESSET ALIQUA RIMULA ASPICERE VIRTUTEM RELICTAM ita scilicet quod
perpenderent quanta dignitate pollent ^u virtuosi VIDERENTQUE SE DEPOSITUROS¹⁴⁹
ESSE SORDES VICIORUM CRUCIATIBUS PENARUM COMPENSACIONE ADIPISCENDE¹⁵⁰
PROBITATIS id est ut recompensacione penarum adipiscerentur probitatem
NEC HOS CRUCIATUS¹⁵¹ ESSE DUCERENT id est reputarent DEFENSORUMQUE OPERAM
REFUDIARENT AC SE TOTOS IUDICIBUS ACCUSANTIBUSQUE PERMITTERENT scilicet ut
ipsi penis quibusdam ^u correctivis ac ^u purgativis eos ^u virtuti restituerent.

-----

145 non J / 146 eos RPO om. J / 147 dicit J / 148 fiit J /
149 se deposituros esse JO disposituras esse RD disposituros esse PPeG /
150 adipiscente J / 151 hos cruciatus RGO hoc cruciatus J /

Unde quod huiusmodi penas refugiunt signum est excecacionis eorum.
 Deinde cum dicit (147) QUO FIT in^uehit contra eos qui malos odio habendos senciunt. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod nullus homo est odio habendus. Secundo exclamacionem facit super bellis et pugnis hominum que¹⁵² ex odio procedere videntur metro quarto ibi QUID TANTO. Primo ergo ostendit nullum hominem habendum odio dicens (147) QUO FIT id est ex predictis concluditur¹⁵³ UT NULLUS LOCUS¹⁵⁴ PRORSUS RELINQUATUR ODIO APUD SAPIENTES. (148) NAM BONOS QUIS ODERIT NISI STULTISSIMUS ? quasi diceret nullus. (149) ODISSE VERO MALOS CARET RACIONE quod probat argumento sumpto a simili dicens (149) NAM SI, UTI CORPORUM LANGOR, ITA VICTIOSITAS EST QUASI QUIDAM MORBUS ANIMORUM, CUM IUDICEMUS EGROS CORPORE MINIME DIGNOS ODIO SED POCIUS MISERACIONE, MULTO MAGIS NON INSEQUENDI scilicet odio SED MISERANDI SUNT scilicet illi QUORUM MENTES URGET IMPROBITAS ATROCIOR id est crudelior OMNI LANGORE scilicet corporali. Propter hoc dicit Seneca libro secundo ad Serenum: hunc¹⁵⁵ affectum adversus omnes sapiens habet¹⁵⁶ quem adversus egros medicus, quorum nec obscena si remedio egeret contrectare nec reliquias et effusa intueri dedignatur. Idem ad Nouatum libro primo de ira: corrigendus itaque est qui¹⁵⁷ peccat et admonicione et vi et molliter et aspere melior quia¹⁵⁸

2 xiii, c. 2

xx xv, c. 1

152 que JORD qui PPeG / 153 concluditur JORD colligitur PPeG / 154 locus JORD om. PPeG / 155 hunc RO(?D) habet PPeGJ / 156 habet quem JOR quem habet PPeG quem D / 157 qui RPO que J / 158 melior quia PeGO meliorque RD memor quia P memor J /

tam sibi quam aliis faciendus non sine castigatione sed sine ira tolerantur e cetu¹⁵⁹ mortalium facturi peiora que contingunt et quo uno¹⁶⁰ modo possunt desinant esse mali sed hoc sine odio. Quid est enim cur oderim¹⁶¹ eum cui tunc maxime prosum cum illum sibi eripio. Nam quis membra sua oderit cum abscidit ? Non est illa ira sed miserie curacio.¹⁶²

[IV m 4]

QUID TANTOS metrum quartum commixtum ex faleucio, de quo habitum est supra libro primo metro quarto, et elegiaco¹ de quo dictum est supra libro primo metro primo. In hoc autem metro exclamat Philosophia super homines qui bellicis motibus ex odio se invicem ad mortem impetunt dicens QUID IUVAT id est que utilitas est EXCITARE TANTOS MOTUS scilicet odii sicut apparet in bellis et aliis mutuis persecucionibus (2) ET² id est quid iuvat^u SOLLICITARE id est sollicite exquirere FATUM id est fatalem dispositionem si^uve mortem aliorum hominum: quasi diceret nulla utilitas est in hoc et ratio est quia (3) SI MORTEM PETITIS id est desideratis si^uve ~~vestram~~ siue aliorum PROPINQUAT IPSA (4) SPONTE SUA nullo³ alio accelerante NEC REMORATUR id est retardat VOLUCRES id est ^uveloces EQUOS isti equi dicuntur parciales dispositiones periodi per quas homo ad mortem tendit. Nec tantum mirandum est quod homines appetunt mortem aliorum cum ipsa per se appropinqu^t sed etiam magis mirandum quod ipsi homines (5) QUOS LEO SERPENS TIGRIS URSUS APER DENTE PETUNT scilicet ad

-----
 159 e cetu OD ē cetu J cetu R et est Pe etenim GP / 160 quo uno JGPe

que uno PO quonam RD / 161 oderim JOD adernit(?)R oditur PPeG /

162 miserie curacio D miseracio ^uvel miserie curacio R misera curacio PPeGJ

1. elegeato J / 2 et RPO om. J / 3 ^uvero J /